

fordran. Ty jag vågar tro mig ännu vid slutet af ett tungt dagsarbete hafva en offentlig heder att försvara.

J. V. S.

39 OM DE FÖRESLAGNA KREDITANSTALTERNA.

Litteraturblad n:o 12, december 1859

I.

I årgången 1855 Septemberhäftet af detta blad infördes en artikel »Om privatbanker», tillika en anmälan af Coquelin's till Svenskan öfversatta arbete: *Om krediten och Bankväsendet*, samt af Agardh's *Statsekonomisk öfversigt af Sverige's penningeväsende*. Vi hafva tidigare nämnt, hvarföre den lofvade fortsättningen af denna artikel måste afbrytas. När vi senare i en artikel »Om de projekterade kreditanstalterna» (Marshäftet 1858) till ämnet återkommo, hade detsamma redan blifvit på flera håll offentligen berört och äfven ett förslag till privatbankers inrättande af en år 1857 församlad komité framlagdt. I sistnämnde artikel sökte vi derföre endast uppvisa några omständigheter, som vid inrättandet af de nya kreditanstalterna påkallade garantier för det allmännas båtnad. Vi skola, jemte det vi korrt antyda nyttan och nödvändigheten af desamma, i det följande äfven till nämnda sida af frågan återkomma. Det måste vara önskligt, att dessa företags inflytande på allmänna välståndet från flera sidor betraktas, emedan endast derigenom en allmän öfvertygelse om deras nytta kan bilda sig, hvilken öfvertygelse åter är en nödvändig förutsättning för, att denna nytta må inträda. Man gör ingenting med en privatbank, som icke anslytas. Och det är icke nog, om den anlitas endast af den större trafikanten. Den bevisar sin gagnelighet först då, när hvar och en, som har en besparing, i penningar eller i en fordran för försåld vara och verkstaldt arbete, gör banken till sin kassör. Det är ej nog, att en hypoteksförening grundas, om icke dess obligationer vinna kredit, och om det icke inses, att de penningar, af den erhållas, blifva gagneliga, blott ifall de användas för sitt ändamål, för utvidgande och förbättrande af jordbruket, om icke vidare låntagaren lärt sig besinna, att ett utvidgadt jordbruk är af föga värde, om han icke beräknat, hvar det större kapitalet för dess bedrivande skall tagas o. s. v.

För att icke onödigtvis repetera det tidigare sagda, hänvisa vi läsaren med afseende på de allmänna grunderna för privatbanksrörelsen till nämnda artikel i årgången 1855 och i öfrigt till Hr H. Borgström's i denna del med så mycken sakkännedom författade skrift: »Penningställningen år 1859 och Privatbanker.»

I den åberopade artikeln sökte vi visa, att en privatbanks egentliga uppgift är, att mottaga pengar af dem, som hafva sådane att aflåta, och att utlåna dessa pengar åt personer, som af dem hafva behof.

Utlåningen kan ske på hvarjehanda sätt. Dess skilda arter finner läsaren i Hr B:s brochyr utförligare afhandlade, och lägges der med rätta den mesta vikt på diskonteringar, d. ä. inlösen mot viss provision, diskontranta, af bolags och enskildas anvisningar, vexlar och skuldsedlar. Att alla dessa papper böra vara ställda på korrt tid, ligger i en banks eget intresse, emedan dess vinst beror af den hastigare omsättningen, och emedan ett sådant pappers säkerhet lätt kan förändras,

d. v. s. dess utställares förmögenhetsvilkor kunna undergå förändring.

Hvad dock Hr B. härvid tillägger: att banken sålunda försäkrar försträckningsgifvaren, kreditpapprets f. d. innehafvare, »mot de förluster, som kunde uppkomma genom bristande betalning å gäldenärens sida», d. v. s. å deras som utställt eller endosserat samma papper, kan icke förstås. I cirkulationen komma väl penningar, klingande mynt eller sedlar, i stället för en vixel o. s. v., hvilken till vidare stannar i bankens portfölj. Med det sagda kan blott gälla om en revers »till innehafvaren». Anvisningar och vexlar måste väl i vanlig ordning honoreras, anvisningen af utställaren och vaxeln af endosserenterna och sist af trassenten, om accept vägras eller acceptanten i betalning brister. Ingen bank lär väl häri något efterskänka. Det synes alltså vara missledande, att framställa en privatbank såsom något slags försäkringsanstalt för kreditgifvare. Att banken till vidare ger pengar mot ett ännu icke till betalning förfallet papper, är redan en så stor fördel, att hvarje trafikant måste inse nyttan af anstalter, som äro beredvilliga att lemna ett sådant förskott.

Men detta derhän. I hvad hittills blifvit anfördt vore en privatbank endast och allenast ett vanligt bankirhus. Hvar och en enskild kan, när helst han behagar, öppna en sådan bankrörelse. Och vi känna icke, att någon lag förhindrar ett bolag att göra likaledes, efter att hafva uppfyllt de vanliga formaliteterna för handelsbolags ingående. Hvar och en eger att efter behag upplåna och utlåna, gifva och taga ränta, till det belopp lagen tillåter.

Den enskilda bankiren kan ännu utöfver den vinst, han gör sig på dessa upplånings- och utlåningsoperationer, d. ä. på differensen i räntan, sälja sina egna vexlar till så stort belopp, som hans kredit medger det och han har utsigt att kunna betäcka dem. Ett bankbolag har samma utväg. Men det senare kan med än större förmon sätta sedlar i stället för vexlar – äfven det, så långt dess kredit räcker.

Hr B. har i denna likasom i en föregående skrift med öfverlägsen ton näpst Agardh, enligt vår åsigt nu såsom då obetänkt. Agardh, poetisk och rik på bilder, jemför penningen med »spelmarker». Detta tager Hr B. så, som om Agardh's mening vore, att äfven det klingande myntet kunde vara en spelmark, med annat påstämpladt värde än metallens; och han utlägger nu, huru blotta mynttecken icke kunna bibehålla det påstämplade värdet, såsom skulle en så trivial saks anförande behöfvas mot Agardh. Vi hafva i den nämnda artikeln »Om Privatbanker» aftryckt Agardh's yttrande. Den snillrika författaren säger: »Penningar, uppfattade i sin vidsträcktaste bemärkelse, äro icke annat än fordringar eller skulder, som öfverflyttas; icke annat än rörliga fordringar och skulder. Hvad äro banksedlarne annat än rörliga skulder? Hvad annat äro vexlar? Hvad annat statsobligationer? Det är ju med dessa spelmarker vi kunna göra alla våra liqvider, betala alla våra uppköp och inkassera alla våra fordringar.» – Men han förnekar dervid ingalunda, att dessa spelmarker måste »förvandlas i silfver och guld, sedan spelet är slutadt, och affärerna skola uppgöras» – endast att, hvad en riksbanks sedlar angår, affären *aldrig* uppgöres. Detsamma är i sjelfva verket förhållandet med vaxlarne. De omsättas oupphörligt mot nya, grundade på nya affärsslut. Endast vid handelskriser, då affärerna afstanna, finnas inga nya papper till utbyte, och då måste liqvid ske. De flesta statspapper åter, äro icke ens ämnade att någonsin inlösas, och fordringsegarena äro långt ifrån att önska deras liqviderande.

Hr B. säger sjelf platt intet annat än Agardh. Ty skulle han på allvar

fordra, att hvarje bank skall i hvarje fall kunna inlösa sina sedlar med silfver, måste en sådan bank vara försedd med silfver mark om mark mot sina utgifna sedlar. Men så förfäres icke. Banker såsom bankirer anlita sin kredit och utgifva skuldförbindelser, sedlar, »spelmarker». Går allt sin jemna gång, blir ingen fråga om affärens uppgörande. Men inträffar en kris, måste, om den är svår nog, liqvid ske, då det vanligen inträffar, att den icke kan verkställas. Ty hypoteker af fastigheter äro icke silfver. Icke ens statsobligationer hafva i en sådan tid silfvervärde. Aldra minst torde Finska statsobligationer kunna i silfvers ställe skickas till utlandet. Åren 1810–12 föllo i England 47 banker; åren 1814–15 gingo 92 öfver ända; 1824–25 föllo åter ett antal; likaså 1838 – att icke tala om bankerna i Nordamerika.

10

Mellan vexel- och sedelutgifningen är den skilnad, att vexeln går till några få personer, som kunna bedöma de påtecknade namnens kredit; sedeln går från man till man, utan att en innehafvare bland 100 har något bedömande öfver den sedelutgifvande bankens affärsställning. Möjligheten att utställa vexlar är derföre inskränkt. Men en bank kan alltid åtminstone för en kortare tid bringa ett stort antal sedlar i omlopp, om den blott är villig att gifva kredit. Deras första mottagare, som genast åter utgifver dem, behöfver icke bekymra sig om bankens förmåga att inlösa dem; och det fortgår så undan för undan. Skilnaden bevisar sig deri, att en banks förnämsta utlåningar ske genom att diskontera vexlar, d. ä. att dessa såsom föga gångbara utbytas mot de lättlöpande sedlarne. På en banks villighet att gifva kredit beror åter dess vinst, och vinsten är lockande, när den erbjuder sig för besväret att trycka några papperslappar.

20

Det är derföre icke underligt, att i alla stater sedelutgifvande banker blifvit underkastade statens kontroll, och sedelutgifningen berott af statsmaktens särskilda tillstånd. Vore sedeln verklig en representant af silfver, skulle en sådan kontroll icke behöfvas. Men den är en löpande skuldsedel, grundad endast på utgifvarens kredit, hvars soliditet af innehafvaren icke kan kontrolleras. Staten åtager sig derföre med rätta denna kontroll.

30

Skulle dock sedelutgifningen afse endast bankens vinst, vore det temligen opåkalladt, att staten ger tillstånd dertill och åtager sig kontrollen. Hvilket gagn banksedeln har för det allmänna, inses bäst af det redan anförda exemplet, att vexeln för att blifva mera gångbar och rörlig måste bytas mot en sedel. Sedeln representerar då vexeln, vexeln åter en skuld. För industriidkaren är den skuld, som vexeln föreställer, en anticipation på priset för en oförsäld vara tillochmed på priset för en ännu icke tillverkad, d. ä. på betalningen för det arbete, som användes på tillverkningen. Om t. ex. jordbrukaren köper en plog och betalar den med en revers, anticiperar han på den spanmål, hvilken hans arbete skall gifva honom, och med hvars pris han skall inlösa reversen. För denna revers kan plogens tillverkare få några sedlar ur banken och med dem köpa jern till en ny plog. Men kanske köper han födoämnen och ger sjelf en revers för det jern, han får af bruksegaren. Denne kan åter hypotisera reversen i banken och med de erhållna sedlarne betala sina arbetare. Så har penningar till belopp af två gånger plogens pris kommit i allmänna rörelsen, förrän ännu den säd är mogen, med hvars pris egentligen plogen skall betalas. Det är lätt, att föreställa sig exempel, huru beloppet kunde tre, fyra och flera gånger förvandlas i sedlar. I länder, der vexlar äro brukligare, går det naturligtvis så till, att plogtillverkaren drager en vixel (utställer en anvisning) på jordbrukaren, bruksegaren likaså på plogtillverkaren, och båda vexlarne vandra

40

50

till banken. Dessa transaktioner, som eljest kanske icke kunnat ske, hafva nu blifvit möjliga genom att banken får trycka och utgifva sedlar. Kanske hade dock den ena eller andra i hvarje fall sålt på kredit; men han hade då icke fått pengar, sedlar, som nu sätta honom i stånd att genast börja med ny tillverkning.

Men säger man: detta kan allt ske utan sedelfabrikation. En bank kan förtjena ganska vackert genom att diskontera reverser och vaxlar, äfven om den opererar blott med aktieegarens pengar och med dem, den själf lånar eller mottager i deposition. Den må alltså såsom andra
10 utlånare begagna blott det lagligen gällande bytesmedlet, valuta och sedlar. Den vinner dock genom räntedifferensen och får genom flitig omsättning ränta på ränta, isynnerhet som den vid diskonteringar uppbär räntan på förhand. Visst är det så. Men då försvinner den egentliga kärnan i krediten. Den ena industriidkaren kan väl anticipera på sitt arbete eller försäljningen af sin vara. Men denna anticipation sker på ett annat arbetes bekostnad. Kan nemligen aktieegaren i banken hjälpa plogtillverkaren och jernbruksegaren genom att göra nya sedlar, så kan han derunder använda, hvad han eger af silfver eller vanliga pappersrublar, såsom förlag för någon sin egen eller ännu en
20 tredje mans industri. Men skall han med dessa pengar diskontera de ifrågavarande reverserna eller vaxlarna, så måste sagde industri umbära dem.

Banken kunde också, såsom den enskilda bankiren, förstärka sin fond genom att utställa vaxlar. Det vore allt en fördel; ty dess vaxlar gå bättre, än t. ex. jordbrukarens. Men de återvända vid den i dem utsatta tidens förlopp, medan banksedeln fortfar att vandra omkring och ger otaliga personer medel i händerna, sedan den t. ex. lemnat plogfabrikantens och bruksegarens hand. När jordbrukaren tröskat och sålt sin
30 säd och med priset löst sin revers i banken, sedan plogfabrikanten likaså fått en ny plog färdig och med priset betalat banken beloppet af sin revers, fortfara ännu de för båda erhållna banksedlarna att gå sina vägar. Och om händelsevis en eller annan af dem ingått i den presterade betalningen och sålunda återkommit till banken, stannar dock en större eller mindre del i rörelsen.

Men kan icke statsbanken göra sedlar lika väl som privatbanken? Jo visst. Men fråga är, om den kan gifva kredit på lika många händer som en privatbank. Hr B. afhandlar särskildt denna fråga. Hans votum till fördel för privatbanker framför filialbanker, d. ä. kring landet spridda underafdelningar af statsbanken, stöder sig på många goda skäl. Vi
40 skulle dock tro, att hufvudsak är, att en privatbank kan riskera mera, d. ä. af sin fördel ledes att riskera och genom förvaltningens bättre kännedom om personer och affärer kan riskera lån på vida flera håll. Den naturliga följderna häraf måste vara, att med privatbanker en vida större sedelmassa kommer i allmänna rörelsen. Man kan alltså befara, att sedlarna lättare skola falla i värde under det klingande myntet. Det är också troligt, att så skulle ske, om statsbanken ensam hade att ansvara för hela sedelmassan. Men just den omständigheten, att ansvarigheten är fördelad på många händer, d. ä. på många banker, håller sedlarna uppe. Till fallandet af statsbankernas sedlar har det
50 vanligen bidragit, att de blandat sina affärer med statens. Men skulle jemte dem andra sedelutgifvande banker funnits, hade de icke kunnat utgifva sedlar i samma mängd. Vi skulle därför anse, att äfven privatbanker äro desto gagneligare, och deras sedelutgifning mindre riskabel, ju flera de äro. När alltså den 1857 nedsatta komitéen föreslår tillstånd för inrättande af endast fem privatbanker: i Uleåborg, Wasa,

Åbo, Helsingfors och Wiborg, är detta förslag stridande mot det allmänna bästa. Det är det också derföre, att härigenom skulle skapas ett privilegium, konkurrensen utestängas och sålunda räntans nedsättande hindras.

Vi hafva förut i artikeln »Om privatbanker» sökt visa deras allmän-gagnelighet. Det nyss sagda är ett tillägg härtill, särskildt med afseende på sedelutgifningen.

Men obestridligt är också, att rättighet till sedelutgifning ger aktie-egarne i en sådan bank en betydlig och lättfången vinst. Enligt redan nämnda komites förslag skulle säkerheten i en privatbank böra bestå: i metalliskt mynt eller Finska bankens sedlar till 25 proc. af det tecknade grundkapitalet; i hypoteker af Finska statsverkets eller inhemska hypoteksföreningars obligationer, eller i fastighets in-teckningar för öfriga 75 proc. Dessa obligationer och in-teckningar deponeras i ett landträneri. Banken skulle få utgifva sedlar till 75 proc. af sitt kapital. Antager man, att de 25 proc., som blifvit inbetalda, troligast i Finska bankens sedlar, få ligga orörda i bankens kassa, så komma likväl delegarena att för sitt återstående kapital åtnjuta en ränta efter nu gällande räntefot af åtminstone 6 proc., emedan äfven en något lägre diskont och ränta genom den tätare omsättningen komme att gifva denna procent per år. Afräknas häraf en tredjedel såsom ränta på den kontanta inbetalningen, så återstår dock en vinst af 4 proc., vunnen derigenom, att delegaren låter sin obligation eller en in-teckning i sin stadsgård eller sin landtegendom ligga i landträneriet. Förvaltnings-kostnad och förluster borde väl äfven afdragas. Men banken förtjenar ytterligare på deponerade medel, hvilka åter utlånas. I sjelfva verket har det t. ex. i Sverige visat sig, att privatbankernas utdelningar stiga vida högre än till 6 procent. Men huru god en sådan förtjenst är, faller klarare i ögonen, om man säger: den i landträneriet deponerade obligationen, löpande till 3 1/2 à 5 procents ränta, ger nu en ränta af 7 1/2 à 9 proc.; den in-tecknade fastigheten, som förut gifvit 5 à 6 proc., ger nu 9 à 10 procent.

Det är alltså en god affär, att vara delegare i en sådan privatbank. Men då banken gagnar det allmänna och delegarens vinst icke är någons förlust, så bör den honom gerna unnas. Endast det vele vi anmärka, att, då vinsten är så god, allt skäl finnes för handen, att icke gifva någon eller några banker privilegium exclusivum på sedelutgifning; och vidare: att, om det skulle befinnas för det allmänna gagneligt, att nedsätta sedelutgifningsrättigheten till ett mindre belopp, förtjens-ten väl tål dervid.

Hr B. bevisar oss artigheten antaga, att vi tro, det en privatbank skall skänka bort sina sedlar. Ty han förutsätter, att det är oss okänt, att banken mottager en skuldsedel, anvisning, vaxel eller revers, för hvarje banksedel den ger ut, och att dessa skuldsedlar representera bankens fordringar, medan banksedlarne representera dess skulder. Ingen annan af våra läsare lærer dela denna förmodan, och det är derföre öfverflödigt försäkra, att vi såsom hvar och en med sundt förstånd inse, att så länge bankens fordringar ordentligt ingå, den äfven ordentligt kan betala sina skulder, d. ä. inlösa sina sedlar, utan att bankkapitalet behöfver tillgripas.

Vi hysa alltså icke någon farhåga för, att icke en på anförda grunder inrättad privatbank skall vid skeende liqvid kunna inlösa alla sina sedlar. Förslaget innehåller ännu, att så snart banken vägrar inlösa, d. ä. icke vid anfordran inlöser en sin sedel, den genast skall träda i liqvid. Likaså skulle den vara förpliktad liqvidera, såsnart genom

skedda förluster 1/19 af dess grundkapital åtgått.

Men allmänheten kan icke vara belåten dermed, att bankens sedlar inlösas, först sedan alla dess fordringar ingått och kanske någon del af de intecknade fastigheterna blifvit försåld. Handels- och penningkriser i ett land bero deraf, att penningen går till utlandet i följd af missvexter, exportens afbrytande genom krig eller eljest bristande afsättning och lågt pris eller den utländska kreditens upphörande. Behofvet af andra pengar än privatbankens sedlar inträder vid sådana kriser. Ingen är då belåten med att vänta ett år och deröfver, tills bankens konkurs är lagligen utredd. Så snart den stänges, måste dess sedlar till vidare förlora sitt värde, och hvar och en, som innehar en sådan, får behålla den på hand, tills konkursdomen fallit.

Nu finnes det icke stadgadt, att banken skall behålla ens de kontant inbetalda 25 proc. orubbade, för att kunna möta sedelinvexlingen. Och det är dock gifvet, att den har att ansvara äfven för deponerade medel, hvilka den åter utlånat, och på hvilkas utlåning äfvenså förluster kunna inträffa. Det är icke något vågadt att antaga, att en privatbanks kapital, som till 3/4 delar kan bestå af inteckningar, lätt skall uppgå till en million eller två. Redan en sedelmassa af 750 tusen rubel är i detta land ett betydligt belopp; och om den plötsligt blir utan värde, måste sådant förorsaka stort trångmål, vid tidpunkten af en kris mången enskilds ruin. Härtill komma nu de depositioner en sådan bank mottagit, och hvilka under årens lopp väl skola stiga till lika belopp med sedelutgifningen. Om nu blott två privatbanker vid tidpunkten af en kris nödgas stänga sin lucka, och derigenom ett par millioner rubel plötsligen dragas ur allmänna rörelsen, d. ä. i den blifva oanvändbara, måste sådant förorsaka många enskildas ruin. Ty icke blott hvar och en, som har en deposition i banken eller innehar några dess sedlar, råkar härvid i förlägenhet, utan förnämligast de trafikanter, som af privatbanken haft understöd, och hvilkas penningtillgång nu afskäres, samt hvilka icke heller kunna försälja sin vara, emedan afnämarena icke hafva annat än privatbankssedlar att köpa med.

Vår tanke är derföre den, att en privatbank måste förpliktas alltid innehålla något visst belopp af metalliskt mynt eller statsbankens sedlar, i förhållande till dess sedelutgifning och mottagna depositioner. Statsbanken har till säkerhet för sina sedlar nära 50 proc. metalliskt mynt. Också dess utlåningar ske på jembörelsevis korrt tid. Vi vilja icke yrka, att en privatbank skall hålla ett lika belopp valuta eller statsbankens sedlar. Ty den senare kan efter behag umbära all vinst; men en för stor ränteförlust skulle afskräcka från deltagandet i en privatbank. Men något belopp lagligen gällande mynt bör dock åligga privatbanken att alltid hafva tillreds, och 25 proc. af utelöpande sedlar 10 proc. af mottagna depositioner skulle icke hindra den att åtnjuta en ganska lockande vinst.

Detta är det andra vi hafva att anmärka.

Man säger vidare, och Hr B. säger så med: en privatbank kan icke hålla ett alltför stort belopp sedlar i allmänna rörelsen. Detta visar sig t. ex. vara fallet med de Skottska privatbankerna.

Men förhållandet är i detta land helt annat än i Skottland. Hvad är det för slags papper, som en privatbank här skall diskontera. Acceperade anvisningar och inrikes vaxlar? De finnas icke. Det är troligt, att inrättandet af privatbanker skall uppmuntra bruket af anvisningar. Såsom känt är, motarbetas dock deras användande af handelsboks bevisningskraft. Så länge en beedigad bokfordran gäller lika med en af köparen utgifven skuldsedel, har säljaren svårt att fordra en sådan. Till

en början finnas nu inga andra papper att diskontera, än reverser med borgen, för det mesta dylika fingerade skuldsedlar, som Finska banken diskonterar. En privatbank kommer alltså att till stor del operera med s. k. blankokredit. Det är icke svårt att förstå, huru detta förhållande skall lätta privatbankens sedelcirkulation. Bankens vinst är desto större, ju mera sedlar den får ut i rörelsen. Detta skall alltid utgöra en lockelse för densamma, att så långt som möjligt utsträcka utlåningen. Lättheten att få blankokredit skall åter inleda industriidkarna i nya och utvidgade företag, som kräva allt mera pengar. En privatbank skall alltså nödvändigtvis emittera vida mera sedlar i detta land, än i de länder, i hvilka inga andra papper diskonteras än sådane, som grunda sig på verkligt affärsslut. 10

Faran af ett sådant krediterande består mindre i osäkerheten för bankens bestånd vid en inträffande kris, än deri, att kriser genom detsamma framkallas. Hr B. söker visst bevisa omöjligheten deraf, att någon öfverspekulation kan uppstå i ett land sådant som Finland. Den skall nemligen ega rum, endast der kapitalerna plötsligen kasta sig på någon särskild spekulationsgren. Detta besannas dock icke rätt af handelskrisernas orsaker ens i England och Nordamerika. Också lider det intet tvifvel, att blankokrediten alltid och allestädes är öfverspekulationens källa. Dock emedan en sådan kredit svårigen kan underhållas vid företag, som fordra en längre tid, för att gifva det i dem nedlagda kapitalet åter, är det gifvet, att den mindre skall föranleda odlingsföretag på jorden, fabriksanläggningar o. s. v., än öfverdådiga handelsspekulationer, aktieföretag med beräkning att vinna på aktiernas försäljning, icke på sjelfva företagen, m. m. Sådane hafva också handelskrisernas orsaker i nämnda länder varit. 20

Det är visst svårt att afgöra, när ett papper är grundadt på en verklig affär, eller när det är fingeradt. Det kan också tagas för afgjordt, att en privatbanks direktion i de flesta fall, d. ä. när ingen omedelbar risk är förhand, icke skall bry sig om något afgörande häröfver. Men det gifves en möjlighet att åtminstone inskränka missbruket, nemligen genom att diskontera papper endast på korrt tid. Finska banken har haft för sed att diskontera på nie, numera på sju månader. Något sådant förekommer oss veterligen ingenstädes eljest i verlden, om icke kanske i privatbankerna i Sverige. I alla andra länder och banker diskonteras på två, högst tre månader. 30

Vi skulle tro, att i en privatbanks stadgar borde bestämmas ett maximum för den tid, på hvilken ett papper får diskonteras. Likaså borde det stadgas, hvilka papper få såsom hypotek mottagas, t. ex. statspapper, räntebärande obligationer, vissa aktier och endast in-tecknade skuldsedlar. Ty eljest sker det, att på fingerade skuldsedlar gifves s. k. hypotekslån, hvarigenom stadgandet angående tiden för diskonteringar kringgås; såsom man i Finska banken mottagit såsom hypotek samma slags skuldsedlar, som man diskonterat, d. ä. under denna form på dem gifvit längre kredit. 40

Slutligen: man misstager sig i vår tanke mycket, om man tror att privatbanker, hvilka grundas hufvudsakligen på in-teckningssäkerheter, skola sätta i omlopp sedlar endast till några hundratusental. Det ofta åberopade förslaget innehåller, att en privatbank skall ega rättighet att öka sitt kapital efter behag, och att utgifva sedlar till 75 proc. af detsamma, huru stort det än må vara. I Brandstodsbolaget är stads-egendom försäkrad till mer än 10 millioner. Är också blott hälften af denna egendom fri från in-teckningar, kan den tjena till fond för ett lika belopp privatbanksedlar. Det är visst sannt, att enligt förslaget derjem- 50

te borde inbetalas kontant 1 2/3 million rubel. En sådan inbetalning kan troligen icke verkställas inom första året, efter det sedelutgifvande privatbanker blifva tillåtna. Men inom få år kan det med lätthet ske, isynnerhet som den betydliga vinsten på företaget måste locka innehafvare af statsobligationer att afyttra dem, och det af samma orsak blir jämförelsevis lätt att få lån till den nödiga inbetalningen. Hr B. anser, att »några millioner» äro nödvändiga redan för att underhålla den närvarande produktionen, och fordrar, att staten skall upplåna och försträcka dem. Huru många millioner behöfvas då icke för all den nya
10 produktion, som privatbankernas öppnande skall föranleda? Och hvem vill väl icke försträcka dem i tryckt papper, då detta kan ske enkelt derigenom, att försträckaren håller till godo med 10 à 12 procent för sitt hus eller sin jord i stället för de vanliga fem à sex?

Alltså: man kan taga för afgjort, att om privatbankerna få utgifva sedlar till 75 proc. af sitt kapital, huru stort än detta må vara, inom få år flera millioner privatbanksedlar skola vara i omlopp. Vi erinra ännu, att vi icke sätta i fråga, att icke bankerna, då de vid en kris tvingas till liqid, skola kunna inlösa sina sedlar. Men hvar och en kan lätt föreställa sig, hvilka spekulationer, som skola göras, då sålunda några
20 millioner rubel plötsligen komma i allmänna rörelsen, isynnerhet om inga restriktioner hindra dem att utgå såsom försträckning på blankokredit. Vi vilja dock icke härtill återkomma. Våra anmärkningar gälla här en annan sida af saken.

Det kan icke betviflas, och Hr B. har på ett förtjenstfullt sätt framhållit det, att rätteligen endast metallmyntet borde vara lagligt betalningsmedel. Men, såsom vi i senaste Oktober-häfte sökt visa, borde då i detta land allt sedelmynt aflysas. Ty det blir vid här rådande förhållanden ogörligt, att vid behof på hvarje ort få sedlar vaxlade mot valuta. Vi kunna tillägga, att om t. ex. i kronouppbördens endast silfver
30 och guld skulle mottagas, sådant nödvändigtvis skulle föranleda samma agiotering, som fordom egde rum, då ännu Svenskt sedelmynt i landet kurserade, men i kronouppbörd icke mottogs. Kunna banksedlar icke umbäras – och det är ju just meningen, att cirkulationsmedlet äfven genom privatbankernas sedelutgifning skall ökas – så är det nödvändigt, att åtminstone statsbankens sedlar skola i kronouppbörd mottagas och i öfrigt gälla som lagligt betalningsmedel. Likväl är det önskligt, att så mycket silfver och guld som möjligt må hållas i allmänna rörelsen, på det att statsbankens silfverförråd icke vid remisser till utlandet må genast behöfva anlitas, och den sedelindragning, som af ett sådant anlitage är nödvändig följd, minska beloppet
40 af det lagliga betalningsmedlet.

Nu är det klart, att utsläppandet af några millioner privatbankssedlar måste minska behofvet af det lagliga betalningsmedlet, af metalliskt mynt såväl som af statsbankens sedlar. Det är denna sida af saken, man på senare tider i Sverige framhållit, och i hvilken man velat se en fara för realisationens bestånd. Man säger: Privatbankssedlarne äro tillräckliga för handeln och rörelsen inom landet. När differens uppstår mellan export och import, så att den senare är öfvervägande, och att silfver måste utgå till differensens betäckande, tages silfret ur banken. Och om
50 banken indrager sedlar, i den proportion mot silfverfondens minskning enligt reglementet fordras, ersättes denna sedelindragning af privatbankssedlarne. Man skulle tycka, att detta är en ren fördel, emedan sålunda penningbrist i landet icke inträffar.

Men det är just häri man ser en fara, då privatbankerna hvarken äro förbundna eller kunna mot sina sedlar lemna silfver. Följden måste

blifva den, att statsbankens metalliska fond mera än eljest anlitas. Den, som behöfver silfver för remiss till utlandet, gör lån i en privatbank, vaxlar dess sedlar mot statsbankens och uttager mot dessa silfver efter behag. Så länge statsbanken är ensam, har den diskontrântan i sin makt och kan genom dess höjande hämma silfverutvexlingen. Men när privatbanker finnas, kunna dessa fortfarande hålla räntan låg. Silfverutvexlingen kan derföre fortgå, så långt som statsbankens sedlar möjligen i allmänna rörelsen kunna umbäras. Man synes visst i Sverige gå för långt, då man tror realisationen härigenom satt i fara. Ty så länge inga andra sedlar än statsbankens i kronouppbörd mottagas, måste alltid något belopp af dem i rörelsen kvarhållas. Och äfven om en större del af bankens metalliska fond försvinner, kunna dess sedlar icke falla i värde, så länge de äro de enda, för hvilka valuta erhålles. Men då statsbanken, för att göra detta möjligt, måste för hvarje vaxling indraga ett ytterligare belopp sedlar och sålunda inskränka sin lånerörelse, så är det dock en gifven följd, att bristen på dess sedlar skall i landet åstadkomma stor förlägenhet, delvis vid betalandet af enskilda skulder, emedan ingen är förbunden mottaga privatbankssedlar, men förnämligast vid erläggandet af kronoutskylderna, tull o. s. v. Och gifvet är likaså, att statsbanken sättes i nödvändighet, att oftare eller till större belopp åter förstärka sin silfverfond, än hvad ske skulle, om endast dess sedlar i landet cirkulerade.

I Sverige med en folkmängd dubbelt så stor som Finlands cirkulera ungefär 40 millioner riksmünt i Svenska bankens sedlar. Finska banken kan icke utgifva mera än fyra millioner rubel, ungefär 11 millioner riksmünt. Förlägenhet i följd af silfveruttagning från banken måste derföre jemförelsevis hastigare inträda här, än i Sverige.

I Frankrike finnas inga andra sedelutgifvande banker än Franska banken. Så vidt oss bekant har man i Tyskland endast några få större aktiebanker. I Storbritannien är privatbankernas sedelutgifning genom Peel's bekanta bankakt sedan 1845 inskränkt till ett visst oföränderligt belopp, så att, när detta är uppnådt, inga nya sedelutgifvande banker kunna uppstå.

Då nu i andra rikare länder, så mycken försigtighet iakttages, och då äfven i England, der hvarje privatbank är förbunden att för sina sedlar gifva silfver, dessa bankers sedelutgifningsrätt likväl är så inskränkt, så synes detta vara skäl nog, att icke här i Finland öppna möjligheten till landets öfversvämmande med ett obegränsadt belopp sedlar, för hvilka ingen valuta kan fås.

Skäl synes derföre vara förhanden, att bestämma privatbankssedlarnes högsta tillåtna totalbelopp i en viss proportion mot beloppet af statsbankens tillåtna sedelutgifning. Men, då ett sådant stadgande, förrän ännu några privatbanker finnas, skulle sätta de först inrättade i tillfälle att tillägna sig hela den tillåtna sedelutgifningen, medan tvärtom nyttigt är, att privatbanker i olika delar af landet må kunna uppstå, så vore kanske det för landet nyttigaste, att förslagsvis fördela detta totalbelopp på de enskilda länen, t. ex. efter medelfolkmängden pr kvadrat mil (Lappmarken oberäknad), så att det tillåtna sedelbeloppet inom hvarje län finge utgifvas af en eller flera privatbanker. Andra grunder för fördelningen må antagas. Befolkningens täthet motsvarar temligen produktionen; och det är dennas behof af rörelsemedel, som skall afses.

De fyra bestämmningar i en blifvande lag för privatbanker, om hvilka vi ofvanföre talat, äro således:

1:o. Att privatbanker icke göras till ett monopol, utan att sådana få

öppnas huru många som helst och på hvilken ort som helst;

2:o. Att privatbank åläggas alltid innehålla en kassa i viss proportion mot depositioner och utelöpande sedlar;

3:o. Att ett maximum bestämmes för de pappers förfallotid, hvilka en privatbank får diskontera, samt för de enskilda skuldsedlars, hvilka ehuru icke in-tecknade i fastighet den kan antaga som hypotek;

4:o. Att ett maximum bestämmes för totalbeloppet af de sedlar, privatbankerna i landet få utgifva, och att detta belopp fördelas på de skilda länen i proportion af befolkningens täthet eller enligt annan
10 produktionen inom länet, varuomsättningen och penningbehovet motsvarande grund.

I afseende å fjerde punkten erinra vi ännu om den dyrhet, som nödvändigtvis måste uppstå derigenom, att penningförrådet i landet plötsligen ökas. Detta är ett nödvändigt ondt, som för de afsedda fördelarnes skuld måste fördragas. Deraf komma i främsta rummet löntagarena att lida. Botemedlet kan först efterhand inträda genom ökad produktion och konkurrens, så att mängden af varor kommer att
20 motväga den ökade tillgången på penningar, resp. sedlar. Men äfven denna omständighet synes tala därför, att en obegränsad sedelmission icke bör tillåtas.

Det förstås af sig sjelf, att våra yrkanden gälla privatbankers inrättning under i öfrigt bestående förhållanden. Skulle ingen statsbank i landet finnas, skulle dess sedlar icke vara lagligt betalningsmedel, skulle handelsbok icke ega vitsord, skulle proprie borgen icke lagligen gälla, skulle slutligen industri, klimat och kommunikationer göra det möjligt att på hvarje ort i landet erhålla valuta mot sedlar – vore naturligtvis privatbankernas ställning helt annan, och andra åsigter rörande deras inrättning skulle kunna göra sig gällande.

Vi hafva i den ofta åberopade artikeln »Om privatbanker» yttrat oss
30 derhän, att Coquelin's yrkande på den fullkomligaste frihet i bankrörelsen såsom i all annan handel understödes af bevis, som öfverhufvud icke kunna motsägas. Vi vidhålla ännu detta omdöme. Men detta yrkande utpekar, såsom mångt annat rörande samhällslifvet, ett mål, hvartill man bör sträfva, men afser icke en absolut regel för alla länder, tider och förhållanden. Den fria sedelutgifningen utgör den längst utvecklade form för krediten, och den förutsätter redan en hög grad af industriell utveckling öfverhufvud. Redan den nimbus, den tryckta sedeln har i de länder, i hvilka den genom århundraden varit »kronans mynt», gör den i dessa länder till något annat, än blott en privat
40 skuldsedel. Många andra åberopade förhållanden äro af samma art.

Man kan väl påstå, att en inskränkt sedelutgifning inskränker bankens förmåga att gagna det allmänna. Det är på sådan grund och ur synpunkten af den säkerhet, de föreslagna privatbankerna erbjuda, äfven Hr B. anser en sedelutgifning, motsvarande 75 proc. af bankkapitalet, vara påkallad. Men i vår tanke gagnar en privatbank främst genom att upptaga och åter utlåna enskildas och korporationers medel. Och det har bevisat sig, att vinsten af denna transaktion är ganska god, t. ex. i de Skottska privatbankerna, hvilkas sedelutgifning i förhållande till de mottagna depositionerna är obetydlig. För det allmänna har
50 sedelutgifningen samma gagn som vaxelrörelsen; men den blir allt mindre behöflig, ju större förråd af lagligt betalningsmedel, här klingande mynt och Finska bankens sedlar, förefinnes i rörelsen, d. ä. ju mera häraf i privatbanken deponeras. Behovet af en större penningstock i detta land, än den närvarande, torde vara obestriddligt; men uppstå ett dussin privatbanker, blir den nya sedelmassan i hvarje fall

icke ringa.

Ännu tillägga vi några ord om privatbanksedlarnes valör.

Det är känt, att från Åbo anhållan skett om tillstånd till en privatbanks öppnande. De föreslagna stadgarna för banken hafva hållits lika hemliga som den ofvan omtalade komiténs förslag till privatbanker. Hvad vi om båda veta, är endast det, som finnes meddeladt i Hr B:s brochyr, hvilken fått del af båda förslagen. Men vi erinra oss också i ett Åbo blad hafva läsit ett skriftligt anförande vid derstädes hållna öfverläggningar, i hvilket bland annat den lära uppställes: att sedlar af låg valör icke spridas långt och derföre icke länge hållas i rörelsen, medan sedlar af högre valör remitteras till andra orter och derföre längre tid cirkulera. Åsigten meddelas såsom försvar för stadganden i det från Åbo utgångna förslaget. Äfven komitéförslaget förordar utgifvande af privatbanksedlar å en, tre och fem rubels valör.

Hvar och en inser lätt, huru förvändt anförda påstående är. Det förvånar verkligen, att det kunnat framställas. Dess offentliggörande har tydligt sin afsigt. För en privatbank måste det visst vara en stor fördel, att få utgifva små sedlar. De icke blott spridas lätt öfver hela landet, utan stanna äfven lättast i allmänna rörelsen. Det är också icke de små utan de stora sedlarna, som vid en kris främst presenteras till inlösen. Vi skulle tro, att i Sverige ingen privatbank får utgifva mindre sedlar än på tre riksdaler; och man har der sett det ofta nog yrkas, att utgifvandet af en så låg valör icke borde tillåtas, emedan derigenom sedelutgifningen mer än tillbörligt ökas.

Hr B., som icke funnit något ondt deri, att privatbanker få utgifva sedlar på en rubel, har egnat flera blad att vederlägga vårt anförande, det Finska banken borde utgifva enrubels sedlar, på det att behofvet af mindre mynt icke, såsom nu sker, må draga massor af Ryska dylika sedlar i landet. Vi sade oss tro, att det vore allmän önskan, att banken skulle utgifva sedlar af denna valör, »*hvilka vid silfverrublarnes försvinnande vore för den dagliga rörelsen nödvändiga.*» Hr B., som pådiktat oss äfven hvarjehanda andra påståenden, och som antager oss hålla före, att privatbankerna skänka bort sina sedlar, kan naturligtvis icke heller fatta det sagda annorlunda, än att vi skulle yrkat, det enrubels sedlar skola utgifvas, äfven om silfverrublar skulle i stora floder vältra sig fram öfver landet. Vår mening är naturligtvis den, att i en tid, som den närvarande, då silfverrublarne försvunnit ur rörelsen, det vore så godt, att Finska banken utgäfvade egna sedlar på en rubel, som att den importerar dylika från Ryssland. Den uppsats, hvori detta sades, hade till hufvudföremål, att visa skadligheten deraf, att det Ryska pappersmyntet i landet gäller som lagligt betalningsmedel. Den var, så vidt oss bekant, den första, i hvilken denna fråga offentligen bragtes till tals, och den var derföre skriven med all den försigtighet det grannlaga ämnet fordrade. Vi tillade derföre blott, att »vinsten af sådane småsedlars cirkulation väl rättast borde tillfalla eget lands finanser.»

Vår mening är nu den, att äfven i närvarande förhållanden en privatbank alls icke skulle behöfva sörja för landets förseende med skiljemynt. För att komma från sina kunder behöfver den visst icke utgifva småsedlar. Diskonteringar m. m. ske icke på enheter af rubeln. För ränteliqvider kan också en privatbank mycket väl hålla sig silfver och statsbankens sedlar. Yrkanden derpå, att den må tillåtas utgifva sedlar af mindre valörer, afse icke alls det allmännas fördel, utan blott bankens delegares. Hvar och en är belåten att mot sin vexel o. s. v. eller på sin kreditivräkning eller i betalning för sina depositioner få af

banken mottaga t. ex. 25 och 10 rubels sedlar. Men för banken gör det visst en stor skillnad, om den får betala i t. ex. enrubels sedlar af egen fabrik. Ty den har då vida större utsigt, att se sina sedlar länge hålla sig i rörelsen och få på dem åtnjuta stadig ränta; ja den kan vara säker, att en icke obetydlig del af sådane sedlar aldrig skall återvända till bankens lucka. Deremot återvända sedlar af stora valörer snarare; utan att sådant på minsta vis lägger band på bankens verksamhet, endast minskar dess vinst.

10 Vi vilja dock icke i detta hänseende uppställa några bestämda påståenden. Det är nog, att vi erinrat, att rättighet till småsedlars utgifvande alls icke är nödvändig för en privatbanks transaktioner, och att dess sedelutgifning inskränkes af omständigheternas tvång desto mera, på ju större valör dess sedlar lyda.

Öfverhufvud kan det uppställas som allmän sats: att en privatbank är desto gagneligare, med ju mindre sedelutgifning den kan bestå. Skulle det gå an att utbjuda privatbankskoncessioner på auktion åt den, som fordrar minsta fördelar, d. ä. erbjuder största bankkapital i förhållande till sedelutgifningen, erbjuder sig diskontera på kortaste 20 minsta totalbelopp o. s. v. – så vore en sådan auktion utan tvifvel gagnande för det allmännas säkerhet och bästa. Det går dock an att närma sig till ett sådant förfarande, om Åbo-förslaget offentliggöres, och affärsmän i andra delar af landet under hand uppmanas, att på grund af vissa uppställda allmänna vilkor inlemna andra förslag. Om då det förslag, som erbjuder de bästa garantier och visar sig vara beräknadt på minsta vinst, i sina hufvudbestämningar antages såsom allmän privatbankslag, lider det intet tvifvel, att icke flera än en sådan 30 bank skola uppstå, åtnöjande sig med de erbjudna vilkoren. Fördelen, att grunda bankrörelse på inteckning i fastigheter, är alltför lockande, för att icke ett gifvet exempel snart skall vinna efterföljd.

Uppenbart synes vara, att Finska bankens sedelstock är för ringa för den närvarande affärsrörelsen. Det bör derföre lemnas landets industri det största möjliga utrymme, att sjelf afhjelpa sina behof. Hvarje dag, som härmed fördröjes, kan anses vara en för landets materiela förkofran förlorad dag.

II.

40 Med planen att inrätta en hypoteksförening för jordbruket har det kommit så långt, att förslag till stadgar är uppgjort och tryckt. Dessa stadgar följa dem för de Svenska hypoteksföreningarne. Många afvikelser kunna icke heller förekomma, ty sjelfva penningtransaktionen i sådane föreningar måste vara densamma i det ena landet som i det andra. Säkerhet ställes i inteckningar, till hvilkas belopp delegarena ansvara en för alla och alla för en; penningar upplånas för gemensam räkning och utdelas pro rata; eller om tillräckligt lån icke erhålles, mottaga delegarena föreningens obligationer och söka sjelfva att på dem erhålla penningar; alla sålunda gjorda lån äro ställda på amortering, så att viss procent utöfver räntan måste årligen afbetalas. Här beror intet af särskilda lagstadganden och kreditbruk. Endast säkerheten, inteckningen, fordrar olika tillgöranden i olika länder. Här i 50

¹ Det visade sig vid senaste handelskris i Förenta Staterna och England, att bankerna måste stänga sina dörrar mera af oförmåga att återbetala förfallna depositioner, än af oförmåga att inlösa sina sedlar, hvilkas belopp jemförelsevis icke var stort. Vi erinra om, hvad ofvan blifvit anfördt angående sedelbeloppets beroende af det slags papper, som diskonteras.

Finland är den beroende af de s. k. tysta förmonsrätterna.

Förslaget innehåller de mest noggranna bestämmingar, för att göra inteckningen pålitlig. Man kunde tycka, att de omgångar, som föreskrivas, och den mängd dokumenter, som skola presteras, skulle afskrämma från att söka delaktighet i föreningen. Men det är blott för en gång den lånsökande måste göra sig allt detta besvär, med omkostnad förenadt; han får sedan i fyratie års tid njuta det erhållna lånet till godo.

Äfven föreskrifterna för egendomsvärderingen äro stränga. Endast odlad jord tages i beräkning, och lån gifves blott till halfva värderingssummans belopp. Denna stränghet kan icke nog prisas. Den afsticker bjert mot privatbanksförslaget, som tillåter egare af fastighet att utgifva sedlar till 2/3delar af egendomens värde och derutöfver mottaga depositioner, d. ä. göra ytterligare lån, till obegränsadt belopp. Men den skall icke förfela att gifva föreningen kredit och – att hindra lättsinnig skuldsättning. 10

Dylika hypoteksföreningars fara, eller rättare gifna olägenhet, är nemligen den, att jemte de delegare, som låna, för att verkligen använda medlen till sitt jordbruks upphjelpande, andra delegare infinna sig, hvilka i hypotekslånen se ett medel att konsolidera sina redan gjorda skulder. Deras föresats, att nu icke mera göra ny skuld, kan ofta vara den bästa. Men då de erhållna penningarne icke förhjelpa dem till någon bättre inkomst än förut, skall det lätt inträffa, att de tvingas till ytterligare skuldsättning, så länge krediten räcker. Får föreningen pengar mot låg ränta, kan likväl detta föga hjälpa dem, emedan amortissements-räntan kommer dertill, och deras intressebetalning derföre blir ungefär lika stor som förut. Fördelen är nog i ögonen fallande, emedan skulden årligen aftager och den dermed belastade egendomens försäljningspris stiger. Den, som lyckas lefva och slå sig igenom i fyratie års tid, är då rätt på grön qvist, är skuldfri och kan på sin konsumtion använda det förut årligen erlagda räntebeloppet. Men slutet är, att ett sådant lån icke öfvat någon inflytande på jorden, hvilken, om icke andra omständigheter kommit dertill, då är i samma skick som fyratie år tidigare. Och likväl har det visat sig, att hvar och en, som besitter en till intecknings meddelande duglig jordtorfva, vinner derpå, att en hypoteksförening kommer till stånd, antingen han ingår i föreningen eller icke. Lättheten, att hos föreningen få pengar, uppmuntrar nemligen till egendoms-köp. Jordegendomens pris stiger, och det blir ett yrke att spekulera i egendomshandel. I Sverige har denna spekulation i följd af hypoteksföreningarnas inrättande nått en otrolig höjd och redan medfört många enskildas ruin. Det är ett oafvändbart ondt, som följer det goda i företaget åt. Dock hvad den ena härvid förlorar, det vinner den andra. Den svåraste verkan deraf är, att jorden, som går ur hand i hand, hellre försämras än förbättras. Sjelfva öfverspekulationen måste hafva sin tid och sin gräns. Ett bestående resultat är dock, att jorden erhåller ett blifvande högre penningvärde, högre i den mon räntan på hypotekslånen är låg. När penningräntan är låg, stiger varupriset, och tvärtom. 20

Privatbankernas sedelutgifning erbjuder ett motstycke i ökad spekulation och högre varupris öfverhufvud. Äfven denna företeelse måste vara förenad med räntans fallande. Räntan faller, när penningen är ymnig. 30

Med afseende på anförda olägenheter, som åtfölja hypoteksföreningars bildande, är det naturligtvis en fördel, ju lägre egendomen för inteckningen värderas och ju mindre lån derpå gifves. Ty då blir det för 40

den skuldsatte svårare, att omsätta sin skuld och bereda sig tillfälle att göra ny skuld; och en köpare får mot den låga räntan en mindre del af köpesumman.

Förslaget till Reglemente har ett något mystiskt stadgande i § 19 mom. 1. Der stadgas företrädesrätt för sådane lån, »som af Direktionen kunna användas till inlösen af låntagarens till andra ställda skuldförbindelser.»

10 Det ser verkligen ut, som om föreningen skulle hafva någon serdeles fördel deraf, att utlösa sina delegares till andra afgifna skuldsedlar; eller åtminstone, som om föreningens främsta ändamål vore, att omsätta delegarens skulder.

Man kan väl förstå, att meningen är: en delegare har sin egendom förut in-tecknad; han måste frigöra den från in-teckningen; det sker så, att han någonstades gör lån på korrt tid med eller utan borgen; och då han hunnit lemna föreningen in-teckning, för binder sig föreningen att betala sagde hans gjorda lån. Ett icke ringa antal blifvande delegare torde vara i den ställning, att deras jord är förut in-tecknad. Föreningen för hjälper dem nu till en omsättning af deras skuld, hvarigenom de efter fyratie år blifva skuldfria, medan skulden under denna tids förlopp 20 årligen minskas. Detta kan kanske ske genom erläggande af lika räntebelopp, som jordegaren är förut van att betala, utan att häri-genom för minska sin skuld. Ett godt ändamål är utan tvifvel vunnet. Jorden göres efter hand skuldfri. Men då samma belopp årligen skall betalas ända till 41:sta året, så har jordegaren under denna tid icke en kopek mera än förut, att använda på sin jords förbättring.

Billigt kan nu frågas: är detta hypoteksföreningens ändamål? Enligt reglementet kan det visserligen vara det. Ty i dess första paragraf säges föreningens uppgift vara endast den, att för skaffa jordegare amorteringslån, utan afseende på lånets användande. I allmänna opinionen 30 deremot har inrotat sig den föreställning, att de erhållna penningarne borde användas på jordbrukets upphjelpande. Det är visst sannt, att äfven en förut skuldfri delegare i föreningen kan använda det genom densamma erhållna lånet till hvad ändamål, han behagar. Föreningen har ingen garanti, att han använder det till nyodlingar, till draineringar o. s. v. Men han har dock fritt val, medan den, hvars skuld föreningen omsätter, omöjligen kan använda det erhållna lånet för sådane ändamål, förrän efter fyratie år, då han har ett belopp motsvarande den årliga inbetalningen till sin fria disposition. Det vill derföre synas, som om det vore i det allmännas intresse, att den, som *kan* använda 40 pengarne till att framlocka rikare skördar ur den Finska jorden, borde ega företräde till lån framför den, som *icke kan* göra det.

Man kan säga: den, hvars jord förut är in-tecknad, har redan användt de medel, som motsvara denna in-teckning, på sitt jordbruks förbättrande. Men hvar och en, som känner förhållandena, vet, att sådant i vårt land blott undantagsvis är fallet. De flesta in-teckningar äro meddelade för köpesumman, andra senare tillkomna för konsumtionsskulder. Bonden sätter sig aldrig i skuld för andra företag, än 50 kärrodlingar, – härtill uppmuntrad genom de publika lån, som för sådant ändamål gifvits. Och erfarenheten är den, att en bonde, som verkligen använder de erhållna penningarne på sådane odlingar, äfven sörjer för skuldens snara återbetalande; hvaremot sådane, som nödgats göra nytt lån, för att betala det gamla, och sålunda satt sig i blifvande skuld, just derigenom bevisa, att skuldsättningen icke skett för att öka produktionen. Öfverhufvud måste man väl få antaga, att hvarje i landtbruket nedlagdt rörelsekapital senast efter ett tiotal år bör vara

från detsamma lösgjordt så till kapital som ränta. Man säger: vid en nyodling förvandlas rörligt kapital i fast. Men det derpå nedlagda arbetet är mera värdt än arbetskostnaden. Denna kostnad bör åter genom några skördar kunna lösgöras; och det fasta kapital, som i odlingen tillkommit och höjt jordens pris, är sagde arbetets, kostnaden öfverskjutande värde. Stående, intecknad skuld härrörer derföre vanligen icke från ökad produktion; och när så är, måste den kunna genom den ökade afkastningen på jernförelsevis korrt tid dödas. Vi anse derföre, att landets jordbruk ingalunda skall förlora derpå, att nämnda de skuldsattes företräde till hypotekslån framför de skuldfria uteslutes. Men vi inse väl, att en sådan förändring i reglementet skall möta mycket motstånd. Ty de skuldsatte jordbrukarena äro troligen angelägnare om att få sina skulder omsatta eller konsoliderade, än mängden af de skuldfria att få lån till nya företag. De senares ringare ifver kommer sig af bristande insigt i gagnet af att erhålla ökad rörelsekapital och i sättet att fördelaktigt använda detsamma. Likväl synes det, att der håg till ett sådant användade förefinnes, föreningen borde uppmuntra den.

Vi böra upplysa, att den ifrågavarande företrädesrätten gäller mellan de lån, »hvilka vid samma ordinarie kvartalssammankomst fastställas.» Detta förändrar saken något. Kan föreningen icke tillfredsställa alla lånsökande, då lånen fastställas, så måste de fastställda lånen, äfven om de icke »kunna användas till inlösen af låntagarens till andra ställda skuldförbindelser», ega företrädesrätt framför de lån af sistnämnde beskaffenhet, hvilka vid direktionens nästa och följande kvartalssammankomster fastställas. Men om sålunda äfven sådana lån erhållas, som kunna främja jordbrukets i landet förkofran, så äro dock föreningens medel alltid i första hand besparade för omsättningar af delegarens gamla skulder.

Skulle nu sagde stadgande icke finnas, så skulle ingen hos föreningen omsätta sina inteckningsskulder, förrän känt blir, att föreningen har så riklig tillgång på pengar, att ingen väntan kommer i fråga, utan pengar fås, såsnart dokumenterna äro i ordning. Lånen skulle då, om penningtillgången är mindre, tvärtom företrädesvis tillfalla dem, som kunna nedlägga pengarna i landtbrukets utvidgande och förbättrande. Men äfven om nu föreningens reglemente skulle gynna ett sådant pengarnes användande i stället för att motarbeta det, huru många jordbrukare finnas väl i detta land, som hafva tillräcklig insigt att i sitt landtbruk nyttigt använda ett erhållet lån?

Saken är visst betänklig, och mången skall utan tvifvel af det erbjudna tillfället lockas att taga lån, hvilkas användade till en större eller mindre del blir en bortkastad penning. Sådant kan inträffa äfven i länder, i hvilka insigten är större och tillfällen att lära af andras exempel flera än i detta land. Kärrodling är dock här ett redan allmännare känt sätt att förkofra jordbruket; men tyvärr saknas äfven i denna del allmänt nog riktig metod, så att den upptagna jorden genom fortsatt bränning göres oduglig till en längre tid fortsatt odling.

Likaså skall det inträffa, att mången använder de erhållna medlen företrädesvis till att utvidga sitt jordbruk. Detta sker så mycket lättare, som öfvergången till ett intensivare brukningssätt erfordrar större insigt. Men när en rörelse utvidgas, behöfver egaren äfven ett större rörelsekapital, emedan den årliga arbetskostnaden blir större. Äfven i landtbruket kan härigenom öfverspekulation ega rum, ehuru dess produkter i detta land icke skola sakna afsättning. Den, som icke betänkt, hvar detta ökade rörelsekapital skall tagas, skall i brist derpå

gå miste om frukten af det i odlingar nedlagda kapitalet.

Vi hafva nämnt dessa förhållanden, för att påminna derom, huru nödvändigt det är, att af de tilltänkta jordbruksskolorna göres allvar, och att öfverhufvud undervisningen i ett förbättradt landtbruk derives med kraft, om en hypoteksförening skall kunna utträta allt det goda, hvartill dess verksamhet egnar sig. Det har visat sig, att äfven de stiftade landtbrukssällskapernas inflytande blir inskränkt, om icke styrelsen genom penninganslag understöder deras bemödanden. Hvad åter möjligheten att erhålla ökadt rörelsekapital angår, inses det lätt, att privatbanker härvid borde bevisa sitt gagn så för jordbruket som för all annan industri. Men i Finland, der jorden är delad i små possessioner och eges af bonden, är dock förhållandet annat, än i de flesta andra länder. Ty det skall alltid blifva svårt för personer af allmogen, att vinna den personliga kredit, att papper med deras namn i en privatbank kunna mottagas. Och i en privatbank torde bonden lika litet få belåna sina små qvantiteter spanmål. Den större egendomsegaren, herremannen, som besitter jord, kan väl hafva nytta af privatbankerna; men för det stora antalet jordbrukare måste de blifva jembörelsevis gagnlösa.

I denna fråga har Hr B. åter tagit sig en ur luften gripnen anledning att polemisera – icke mot detta blad, ty den vanliga seden iakttagas af vissa ungherrar¹ aldrig, utan – mot undertecknad, som enligt Hr B. skall hafva påstått något »enfaldigt, orimligt, omöjligt», ja i dess syftning »brottsligt».

En gammal man tillsände Red. en artikel med rubrik *Finlands jordbruk*, anhållande om dess införande i bladet. Vi ansågo oss icke böra vägra det, ehuru det förslag till en hypoteksbank, artikeln innehåller, i vår tanke i detaljen var förfeladt; hvarföre vi, i så lindriga ordalag ske kunde, reserverade oss mot detsamma, uppvisande dess brister. Man skulle tro, att ett sådant förslag i dess detaljer skulle ansetts fördöma sig sjelf. Men för Hr B., som äfven fäktar mot påståenden och opinioner, om hvilka ingen någonsin något läsit eller hört, synes det varit ett välkommet stycke, för att få glädjen göra undertecknad ansvarig för detsamma och lägga mina yttrandens enfald och brottslighet i dagen.

Hr H. B. var dock icke den första, som begagnade tillfället. En Tit. E. B., hvilken hade samma goda anledning dertill, och hvars diatriber vi, äfven då de innehållit smädelser rörande undertecknads enskilda lif, med föraktets tystnad bemött, hade förut i samma sak låtit sitt ljus lysa i Åbo Underrättelser – vi erkänna det dock – med rättvisare afseende än Hr H. B. på vår mot förslaget anförda reservation. Hr B. talar om det »af Litteraturbladet förordade förslaget.» Det är så han uppfattar vår motiverade reservation mot detsamma i alla dess delar.

Men vi hafva dock »allt detta oakadt» rekomenderat Ins:s förslag till våra läsares uppmärksamhet. Det skedde emedan syftningen i detsamma i vår tanke väl förtjenade ett behjertas. Ins. vill icke hafva

¹ Då man talar om en utgifven bok eller en i ett blad insänd artikel kan namnets eller signatyrens åberopande endast genom många och långa omskrifningar undvikas. Men att isynnerhet i tadlande polemik vända sig icke mot en tidning eller tidskrift utan mot dess redaktörs namn har i alla länder ansetts för obilligt – om icke oskickligt. Med någon finkänsla kan man lätt föreställa sig det odiösa deri, att år ut och in personligen vara ett föremål för alla sårade fäfångors dikter och ilska. En enda gång hafva vi som repressalie vändt oss mot ett namn i stället för ett blad och den läsande allmänheten känner, hvilka hätska och simpla utfall detta hade till följd.

någon egentlig hypoteksförening, genom hvars förmedling delegarena skola erhålla stående amortissements lån, utan en bank, i hvilken delegarene, till något visst belopp af den säkerhet de ställt, skola erhålla kreditiv rätt. Han vill, att denna säkerhet skall bestå i inteckningar. Vidare: att banken skall få utgifva sedlar till något visst belopp, men också att den skall mot dessa inteckningar förskaffa sig ett lån i klingande mynt, hvilket i banken skall innehållas såsom fond för de utgifna sedlarnes inlösen.

Allt detta förtjänar i själfva verket att tänkas på, när fråga är, att förskaffa jordegare en billig kredit på korrt tid – en kredit, hvilken de svårigen kunna erhålla i vanliga privatbanker. 10

Hr B. anmärker, det Ins. säger: att banken »får» upptaga lån i hårdt mynt, icke att sådant *skall* ske. Denna anmärkning bevisar blott för nitet att anmärka. Ty det är för hvarje läsare klart, att de 9 punkter Ins. uppställer såsom grunder för bankens organisation, *skola* tjena som sådane, ehuru Ins. gifvit dem formen af önskade koncessioner från Regeringens sida och derföre säger: 2:o. »Nådigt tillstånd till sedel-emission.» 3:o. »Att fonden får upptaga lån» o. s. v.

Mot alla detaljer i förslaget angående kreditiv rättighetens och sedelmissionens belopp i förhållande till inteckningarnes, angående sedlarnes mottagande i kronouppbörd o. s. v. hafva vi reserverat oss. Det är den allmänna syftningen vi ansett förtjena läsares uppmärksamhet. Vi tro så ännu. 20

Om t. ex. inteckningar i jordegendom ställas, enligt de grunder förslaget till Reglemente för hypoteksföreningen antager, och deras värderingsvärde uppgår till 3 millioner; om mot denna säkerhet ett lån upptages till 1 million; om detta belopp i klingande mynt och Finska bankens sedlar göres till fond för sedelutgifning, hvilken t. ex. bestämmes till högst dubbla beloppet eller 2 millioner; och om slutligen dessa sedlar utlånas på korrt tid endast till delegarena i banken till 2/3 mot deras inteckningars belopp – så kan en sådan bank i säkerhet fullkomligen mäta sig med de af kommitterade föreslagna privatbankerna. 30

En sådan jordbruksbank kan för sina utlåningar naturligtvis hålla sig till all låntagarens egendom och har till yttermera visso inteckning i hans fastighet. Vid en kris är den vida bättre än sagda privatbanker i stånd att inlösa sina sedlar. Det kunde tillåtas den, att hafva t. ex. hälften af sin fond i statsobligationer, och den vore då först lika stäld med dessa banker.

Bland de många detaljfelen i Ins:s förslag är, att han anser det ifrågavarande lånet böra vara ett amorteringslån. Följden deraf vore, att fonden skulle år för år minskas, och t. ex. ett dubbelt belopp sedlar måste indragas, således utlåandet inskränkas. Deremot är hans yrkande, att banken icke skulle få utgifva sedlar af mindre valör än 10 rubel, vida visligare än komiténs, som medgifver, att privatbank skall få utgifva 1, 3 och 5 rubels sedlar. 40

Lånet borde ske mot obligationer, stälda på viss tid, t. ex. på 9 år. Om det upptages efter hand, med t. ex. 1/5:del årligen, kommer också återbetalningen att ske i samma ordning. Om då långifvarena vilja utbyta sina obligationer mot nya obligationer på lika tid, kan så ske; eljest måste motsvarande nytt lån upptagas på nya händer. Också kunde depositioner på korrtare tid af t. ex. 1 till 5 år till någon mindre del af det erforderliga beloppet mottagas, alltefter som vilkoren vid det ena eller andra låningssättet blefve billigare. Skulle banken icke på sådant sätt kunna jemnt bibehålla sin fond vid föreskrifvet belopp, blir enda följderna deraf, att delegarena få mindre lån, och sålunda en del af 50

bankens sedlar indragas.

Men hvilken vore fördelen af en sådan bankinrättning. Jo, äfven om lånet kostade 5 proc., kunde utlåningen strängt taget ske mot 2 3/4 proc., deraf 1/4 proc. beräknad för förvaltningskostnad m. m. Men det måste inträffa, att icke hela det belopp, som kan utlånas, verkligen jemnt är utlånadt och ger ränta. Låt vara att ständig ränta kan påräknas blott för 3/4:delar deraf. Utlåningsräntan blir då 3 3/4 proc. ungefär. Det behöfver icke utläggas, hvilken fördelen vore för jordbrukaren deraf, att i banken alltid hafva tillgång till lån mot en så låg procent.

10

Äfven om banken icke alls vore berättigad till sedelutgifning, och om således utlåningsräntan blefve något högre än upplåningsräntan, vore dock en sådan bank en välgerning för den stora mängden af jordbrukare, hvilken icke kan få något lån ur de vanliga privatbankerna. De äro nu tvungna, att dels låna på reverser oftast mot extra godtgörelse, dels taga förskott hos handlanden, dels låna ur socknemagasinerna; och alla dessa lånmetoder blifva dem dyra. Men det är väl billigt, att jordbrukaren erhåller samma rättighet att förtjena på sedelutgifning, som delegare i privatbankerna, bland hvilka af orsaker, som icke vidare behöfva utläggas, väl sällan en bonde skall komma att räknas. Äfven bland egendomsegare ur herreklassen torde icke något stort antal vara i tillfälle, att till privatbankens fond kontant inbetala 1/3:del af det belopp, för hvilket han ger densamma inteckning i sin egendom.

20

Insändaren antager, att utlåningen skall ske på kreditivräkning, genom s. k. upp- och afskrifning. Det synes icke innebära någon fara för bankens bestånd, om så sker, endast inbetalningar verkligen göras och lånet icke blir stående. Bankens direktion borde naturligtvis hafva rättighet att efter bestämd tids förlopp låta utsöka ett sådant lån och vägra delegaren nytt lån. Någon svårighet kan det göra, att med vägran af lån måste följa delegares utträde ur föreningen. Den kunde häfvas derigenom, att ingen inteckning återställes, förrän ny delegare tillkommit, så att beloppet af inteckningar aldrig minskas. Samma vilkor borde gälla, om någon delegare eljest vill utträda ur föreningen. Ins. föreslår 50 års oktroj. Denna termin synes vara för lång.

30

Vi hafva upptagit denna fråga, icke blott för att visa, att på botten af den nämnda Insändarens förslag ligger mera vett, än Hr B. bevisat i det fullkomligt obehöfliga kritiserandet af dess detaljer, samt att vi icke förfarit just så enfaldigt och brottsligt, då vi förkastande samma detalj det oakadt ansett förslaget förtjena tänkande läsares uppmärksamhet. Studier äro en god sak, och det är förtjenstfullt att göra allmänheten bekant med, hvad man i andra länder tänkt och gjort. Men det händer nog, att praktiska män med lång lifserfarenhet säkrare fatta ett lands behof, än den mest lärde. Och det har äfven sitt värde, att menniskan tänker sjelf, icke blott tjenar till ett käril för hvarjehanda inlärdas satser.

40

Förnämsta skälet, hvarföre vi återkommit till förslaget, är det, att vi tro dess grundtanke med någon modifikation kunna blifva än mera antaglig.

Skulle nemligen en sådan jordbruksbank lemna lån på kreditiv till endast ett inskränkt belopp, men i stället gifva jordbrukaren tillfälle att belåna sin spannmål, skulle den utan tvifvel komma att hafva ett än fördelaktigare inflytande.

50

Handlanden kan lägga vissa varor på nederlag och slipper erlægga tull, tills han uttager dem, för att försäljas. Han kan i banken få lån på sin vara som hypotek. Fabrikanten kan hypotisera både råvara och

fabrikat; sågegaren stock och bräder. Jordbrukaren är den enda, som för lån är hänvisad endast till in-teckning i sin fastighet. För att eljest få pengar måste han sälja sin spanmål, till hvilket vanpris som helst. Ja det är ganska vanligt, att han säljer om hösten, för att köpa dyrare tillbaka om våren, sedan han under vintern hunnit förtjena pengar med skogsprodukter eller eljest. Denna hans hårda ställning förtjenar väl att behjertas.

Vi hafva hört insigtsfulla jordbrukare yttra sin tvekan, i hvad grad hypoteksföreningen åtminstone till en början skall kunna främja landets jordbruk. Men vi hafva icke hört någon betvifla, att icke tillfälle till billigt lån på kortare tid och isynnerhet tillfälle att belåna spanmål skulle undanrödja ett väsentligt hinder för jordbrukarens förkofran, med andra ord kraftigt bidra till att lätta hans vanligen ekonomiskt betryckta ställning. 10

Vår öfvertygelse är, att en bank, på ofvan antydda grunder, skulle kunna gifva såbeskaffade lån. När sålunda lån mot hypotek i vara skulle utgöra förnämsta delen af dess utlåningsrörelse, skulle naturligtvis ett mindre in-teckningsbelopp erfordras såsom säkerhet för dess sedelemission. Skulle en privatbank låna på spanmål, kunde det ske endast sålunda, att varan sättes under öfverhetligt in-segel. Men då en förening ger dylika lån åt sina delegare, vore det nog, att en på hvarje ort utsedd välbetrodd man bland dem intygar, det varan hos egaren finnes, och att han har nyckeln till spanmålsbingan – eller att någon annan metod följes, hvarvid öfverhetligt tillgörande icke behöfver anlitas och en omkostnad åvägbringas, som der det är fråga om små lån och små partier af varan skulle blifva tryckande. 20

Det vore icke omöjligt, att inom hypoteksföreningen grunda en särskild fond och en särskild bankrörelse för detta ändamål. Man kan väl mot ett sådant förslag slå omkring sig med några fraser om vådan af att »mynta jorden» m. m. Men då så sker, bör man åtminstone vara konsekvent och icke heller förorda på in-teckning i fastighet grundade sedelutgifvande privatbanker. Ty äfven de mynta jord och bygnader. Finska banken myntar jord på samma sätt, då den lem-nar kreditiv rätt mot in-teckning i fastighet. Det kan icke heller invändas, att i en sådan jordbruksbank samma in-teckning utgör säkerhet å ena sidan för bankens upplånade kontanta fond och å den andra för dess utlåningar, resp. dess sedlar. Ty så länge den kontanta fonden bibehålles orubbad, utgör den sjelf säkerhet för upplåningen, och endast den för hvarje tidpunkt förfallna räntan har sin säkerhet i den in-tecknade jorden, nemligen i den tredjedel af in-teckningens belopp, som öfverskjuter hvarje in-teckningsgifvares kreditiv rätt. Utlånas en betydligare del mot hypotek af spanmål, så kommer t. ex. 2/3 å 3/4:delar af in-teckningsbeloppet att utgöra säkerhet för sagde räntebetaling. 30 40

Det förstås, att fonden kan deponeras i ett ränteri, bankens rörelse underkastas Regeringens kontroll, och i öfrigt alla de anordningar för det allmännas säkerhet föreskrifvas, hvilka anses nödvändiga för sedelutgifvande banker öfverhufvud. Så skulle äfven, om det anses nödigt att inskränka sedelutgifningen till ett bestämdt maximum, in-teckningarnes, fondens och utlåningarnes belopp böra bestämmas derefter. 50

Öfverhufvud fästa vi naturligtvis ingen vikt vid de exempelvis anförda detaljbestämningarne. Hufvudsak har för oss varit, att söka visa, att en på in-teckning i jord grundad sedelutgifvande bank kan erbjuda samma säkerhet, som de föreslagna privatbankerna, och att en sådan, om dess utlåningar ske endast till de jordbrukare, som äro

intressenter i densamma, ger visshet om, att den skall gagna landet, utan att blottställa det för en alltför långt utsträckt credits faror. Blankokrediten kan vid den icke komma i fråga.

Vi återgå till den föreslagna hypoteksföreningen, för att beröra en fråga, som på vissa håll väckt farhågor, nemligen den att föreningen icke blott möjligen utan troligen komme att skuldsätta sig och landet hos utlänningen. Förslaget till Reglemente nämner härom såsom om en möjlighet, och särskildt tillstånd skall af Regeringen begäras, om föreningen ser sig föranlåten upptaga utländskt lån.

10   Hvad angår frågan i allmänhet, synes det väl klart, att det är för landet fördelaktigt, att indraga utländska pengar, om de här med fördel kunna användas. Detta kan lika litet betvivlas, som att en privat person blir rik på att få låna pengar, om han förskaffar sig högre ränta, än den han sjelf betalar.

Finnas icke lediga pengar i landet, måste utländskt lån naturligtvis ske, om föreningen skall komma till stånd. Finnas de, men gifva utlånade på annat håll högre ränta, än föreningen kan erbjuda, är förhållandet detsamma.

20   Om nu utländskt lån sker till lägre ränta, än den, som i hemlandet begäres, kan detta hafva till följd, att räntefoten i landet nedsättes. Detta skulle ske, om så stort belopp indrages, att det icke genast finner plats i produktiva näringar. Komma nu, såsom det ser ut, föreningens pengar att till större del begagnas, för att omsätta äldre lån, blir dessas belopp fritt till långifvarens disposition, och den ökade tillgången på lediga pengar skall utan tvifvel äfven lindra vilkoren för låns erhållande. Men det torde vara långt dertill, förrän räntefoten i landet kan i betydligare mon nedsättas. Och i sig sjelf skulle deri icke ligga något ondt. Landet har ingen båtnad deraf, att den overksama kapitalisten har höga räntor på sina pengar, utan deraf att näringarnes förkofran genom billig ränta befordras.

30   Skulle åter de från utlandet indragna pengarne verkligen användas på jordbruket, gå de ur jordegarens hand förnämligast i arbetarens. Arbetaren besparar litet, men använder det mesta till konsumtion dels af inhemsk produkt dels af utländsk. Det är derföre utsigt dertill, att utländskt lån i detta fall skall öka importen, och penningen icke, som man säger, stanna i landet. Men någon förlust kan deraf icke uppkomma. Ty det arbete, genom samma penning bekostats, har frambragt i åker, äng m. m. ett kapital, som med sin afkastning först betalar det gjorda lånet och sedan fortfarande ökar nationalförmögenheten.

40   Derpå grundad invändning mot utländskt lån, att det i sin mon ökar konsumtionen och importen, har alltså ingen grund. Penningens värde stannar såsom räntebärande kapital i landet; och den ökade konsumtion, som motsvaras af ökad arbete, kan icke göra landet fattigare.

Att ränta på lånet går ur landet, kan icke heller vara någon förlust, så länge den af lånets användande härflytande afkastningen ger en ytterligare ränta, hvilken faller landet till godo. Lånet förutan hade denna afkastning icke funnits till. Det är en gifven sak, att en hypoteksförening hellre tager lån inom landet, om det fås för billigare ränta. Men om de inhemska kapitalisternas pengar med större fördel

50   kunna utlånas åt andra, så ligger det klart i dagen, att landet vinner, då den högre räntan betalas för dess egna pengar, den lägre före de utländska.

Der, såsom i detta land, ett antal statspapper finnas, hvilka mottagas i uppbörden och i bankens kassor, måste det inträffa, att vid inhemskt lån en del af dessa papper till statskassan ingå, emedan nemligen

föreningen måste erbjuda högre ränta. Det kan derföre väl hända, att det för statskassan blir fördelaktigare, om föreningen gör ett utländskt lån.

I öfrigt hafva inhemska kapitalister den största uppmuntran, att låna åt föreningen, om samtidigt privatbanker komma till stånd, och föreningens obligationer i dessa antagas som säkerhet i jernbredd med andra inteckningar. Den, som t. ex. lånar åt föreningen 750 rubel mot 4 1/2 proc., kan med den erhållna obligationen ingå som delegare i en privatbank på vilkor, att derjemte till den senare inbetala 250 rubel. Han kan då i privatbanken få på sin obligation en utdelning af ytterligare 4 procent eller deröfver, in summa 8 procent. Då statspapper kunna på lika sätt användas, visar detta, hvilken lättnad för erhållande af inhemska statslån privatbankernas tillvaro måste föranleda, och huru de måste bidra att förskaffa staten sådane lån på billigare vilkor än eljest. 10

III

Men till vidare höra i detta land privatbanker så väl som hypoteksföreningar till drömmarnes värld.

Ty detta är platt omöjligt att här grunda en privatbank på förpligtelsen att inlösa sina sedlar med klingande mynt eller Finska bankens sedelmynt. 20

En privatbank måste nemligen i betalning för sina utlåningar, sina diskonterade vexlar m. m., mottaga Ryska sedlar. Huru kan den således åläggas, att betala sina skulder med Finska sedlar? – att icke tala om klingande myntet, som icke finnes till.

Skulle åter privatbanken tillåtas inlösa sina sedlar med Ryskt mynt, måste dess sedlar blifva föga ansedda. Ty hvem vill väl mottaga dem, då man icke har utsigt att för dem erhålla mera än vissa procent valuta, d. ä. att erhålla mindre betalning än den, hvarå en sådan skuldsedel lyder. 30

Än värre är förhållandet med hypoteksföreningen. En långifvare, som erhållit dess obligation, är icke berättigad att återfordra sina penningar, förrän obligationen händelsevis utlottas till inlösen. Detta kan nu hända 40 år 8 månader efter det lånet skedde. Obligationens innehafvare kan då få i betalning mottaga Ryska sedlar till obligationens nominalbelopp. Men huru mycket pengar har han då i sin hand? Derom torde vara onödigt att försöka några gissningar.

Men vore då en betalning i Finska bankens sedlar säkrare? Också derom kan i hänseende till en så lång framtid intet sägas. Men säkert är, att Finska sedelns värde, såsom erfarenheten lär, icke ökas derigenom att det stiger eller faller med den Ryska sedelns. Vi känna personer, hvilka aldrig skola kasta ut sina pengar för en så osäker framtid. Och vi kunna icke påstå, att de icke handla klokt, om de låta bli dermed. 40

Vore Finska bankens sedel den enda i landet lagligen gångbara, skulle vid bankens förträffliga ställning silfverutvexling obehindradt kunna ske. Och så länge föreskriften gäller, att banken får utgifva sedlar endast till något mera än 100 procent af sin fond i valuta, måste dess sedel förblifva lika god som silfver. Den är också undandragen den egentliga faran för statsbanker i allmänhet. Finska statskassan har intet lagligt berättigande att göra lån i banken, d. ä. hvarken att tillgripa dess silfverfond eller att öka sedelstocken på sin kredit. Vi tro också fast, att landets Styrelse aldrig skall vidtaga någon så förderflig åtgärd. Landets ständer skola säkert aldrig vägra, att undanrödja hvarje 50

statskassans trångmål hellre, än de tillåta att sedelmyntet faller i värde, och landet ruineras. Ingen tvekan torde därför uppstå att mottaga privatbankernas sedlar och hypoteksföreningens obligationer, om de inlösas med Finska bankens sedlar.

Ryska sedeln kan intet förlora derpå, att den upphör vara lagligt betalningsmedel här i landet. Den skall alltid blifva lika gångbar som förut, endast i förhållande till Finska sedeln enligt sitt rätta värde. Med andra ord: skilnaden mot förut skulle blott blifva den, att Finska sedeln får åtnjuta *sitt* verkliga värde till godo. Sker så icke, så reglementeras här i landet förgäfvos både för privatbanker och hypoteksföreningar; krediten kan icke komma landets industri till hjälp, utan denna får fortfarande stå kvar vid sin nuvarande låga ståndpunkt.

J. V. S.

40 INHEMSK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 12, december 1859

20 BIDRAG TILL FINLAND'S NATURKÄNNEDOM, ETNOGRAFI OCH STATISTIK, UTGIFVEN AF VETENSKAPS-SOCIETETEN. 5:E H. H:FORS 1859.

Häftet upptages af »*Finlands Foglar* hufvudsakligen till deras drägter beskrifna af Magnus von Wright. Förra afdelningen».

För den allmänna bildningen har på naturalhistoriens hela område näst botaniken kunskapen om foglarna, ornitologin, det största intresset. Orsaken är den lätt insedda, att trädens former, grässets grönska, blommans färg, prakt och doft utgöra så väsentliga delar af det natursköna, och att foglarnas rörlighet och sång gifva både det vilda landskapet dess förnämsta staffage och äfven öka lifvet och lifligheten i det odlade. Man kan väl icke säga, att det är någon synnerligen fruktbarande kunskap, att känna namnen på en mängd vexter och djur. Men det är visst, att det ökar behaget af lifvet i fria naturen, och också blott känna namnen på de föremål, som der omgifva oss. Man rör sig då likasom bland bekanta. Förtroligare blir bekantskapen, när härtill kommer kunskap om dessa naturalsters egenskaper, om de lagar, vid hvilka deras lif är bundet o. s. v. samt särskildt om djurens instinkter, lefnadssätt och vanor. Lusten att veta behöfver i detta fall blott väckas, för att lifvet igenom fortfara; ty tillfälle att underhålla den erbjuder sig för hvar och en och är derigenom, synnerligast här i 30 40 nordn, än mera lockande, att det blott periodiskt återkommer tillika med den för fantasin och känslan mest fängslande af årets tider.

Svenska litteraturen har icke någon annan botanisk lärobok för sjelfstudium, än den längesedan ur bokhandeln utgångna Svenska Botaniken. Detta arbete är dessutom anlagdt på vetenskaplig fullständighet, ehuru ofulländadt, voluminöst och dyrt. Den större läsande allmänheten, den qvinliga företrädesvis, skulle hafva behof af en helt praktiskt inrättad lärobok, upptagande det allmännaste af terminologin och beskrifning på de vanligast förekommande inhemska vilda och trädgårds vexter, allt åtföljdt af träsnitt i texten. Sådana okolorerade 50 träsnitt i en skala, oftast mycket mindre än den naturliga, kunna icke hafva något vetenskapligt värde; men ett antal dylika för hvarje naturlig familj vore dock mycket tjenligt att underlätta igenkännandet af vexterna på fältet.

Samma metod att undervisa kan icke följas i ornitologin. Igenkännandet af de särskilda fogelarterna beror af minutiösa iakttagelser